

نماز مسافر (حنفی)

شیخ طریقت، امیر اہلسنت، بانی دعوت اسلامی، حضرت علامہ مولانا ابوبال
محمد الیاس عطار قادری رضوی
کامٹ بریلوئیم
الکالیہ

مکتبۃ المدینہ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيد المرسلين
أما بعد فأعوذ بالله من الشيطان الرجيم بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نماز مسافر (حنفی)

این رساله را از اول تا آخر مکمل بخوانید، امکان بیشتر بر این است که
بسیاری از اشتباهات شما در نظر خواهد آمد.

فضیلت درود شریف

فضایل درود شریف: فرمان سلطان دوجهان، سرور ذیشان، محبوب رحمن
صلی الله تعالی علیه وآله وسلم است که در روز پنجشنبه الله عزوجل فرشته های را
می فرستد که در دست ایشان کاغذ نقره و قلم طلا می باشد می نویسند که روز
پنجشنبه و شب جمعه چه کسانی بر من درود می خوانند^(۱).

صلُّوا عَلَی الْحَبِیْبِ ! صَلَّی اللهُ تَعَالَى عَلَی مُحَمَّدٍ

خدای عز وجل در آیه (۱۰۱) سوره نساء ارشاد میفرماید:

و إِذَا ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ
جُنَاحٌ أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ إِنْ
خِفْتُمْ أَنْ يَفْتِنَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ
الْكَافِرِينَ كَأَنْوَاعِكُمْ عَدُوًّا مُبِينًا.

و وقتی که در زمین سفر کنید بر شما
گناهی نیست که بعضی نمازها را قصر
بخوانید، اگر بر شما اندیشه باشد که
کافران شما را ایداء میدهند بی شک آنها
دشمن ثابت شده شما اند.

صدر الافاضل حضرت علامه مولانا سید محمد نعیم الدین مرادآبادی می
فرمایند: خوف کفار برای قصر نماز شرط نیست. حضرت سیدنا یعلی بن امیه
رضی الله تعالی عنه خدمت حضرت سیدنا فاروق اعظم رضی الله تعالی عنه عرض

(۱) کنز العمال، کتاب الأذکار، الباب السادس، ج ۱، ص ۲۵۰، شماره حدیث (۲۱۷۴).

کردند که: ما در امن می باشیم پس چرا نماز را قصر می خوانیم؟ حضرت فاروق اعظم رضی الله تعالی عنه فرمودند که این برای ما هم یک مسئله ای عجیب بود؛ لهذا از تاجدار مدینه، راحت قلب و سینه صلی الله تعالی علیه وآله وسلم دریافت شد. آنحضرت صلی الله تعالی علیه وآله وسلم ارشاد فرمودند که این برای شما از طرف الله عزوجل صدقه است، شما این صدقه را قبول کنید^(۱).

ام المؤمنین حضرت عائشه صدیقه رضی الله تعالی عنها روایت می فرماید که نماز دو رکعت فرض شد، وقتی که تاجدار دو عالم به مدینه هجرت نمودند، چهار رکعت فرض گردید و نماز در سفر همان دو رکعت قبلی گذاشته شد^(۲). از حضرت عبد الله ابن عمر رضی الله تعالی عنهما روایت است که حبیب خدا صلی الله تعالی علیه وآله وسلم در سفر نماز دو رکعت خواندند، اگر بظاهر دو رکعت کم گردیده اما در حقیقت ثواب برابر با چهار رکعت کامل می باشد^(۳).

مسافت سفر شرعی

شروعاً مسافر شخصی است که به ارادة فاصله 57/5 میل تقریباً (92 کیلومتر) از مقام اقامت خویش مثلاً شهر یا روستای مربوطه بیرون بشود^(۴).

چه وقت مسافر گفته می شود؟

به محض نیت سفر مسافر نمی شود بلکه وقتی مسافر می شود که از آبادی مربوطه بیرون گردد، اگر در شهر سکونت داشته باشد لازم است که از آبادی ایکه به شهر متصل است بیرون گردد^(۵).

(۱) صحیح مسلم، کتاب صلاة المسافرين، باب صلاة المسافرين، ص 347، الحدیث (4- 686).

(۲) صحیح بخاری، کتاب مناقب الأنصار، باب إقامة المهاجرین، 604/2، شماره حدیث (۳۹۳۵).

(۳) سنن ابن ماجه، کتاب إقامة الصلاة، باب ما جاء في الوتر في السفر، ۵6/۲، الحدیث (۱۱۹۴).

(۴) ملخصاً فتاوی رضویه، ج ۸، ص ۲۷۰.

(۵) درمختار، ردالمحتار، ج ۲، ص ۵۹۹.

مطلب خاتمه آبادی

مراد از بیرون رفتن آبادی این است که از آنجائی که حرکت می کند آبادی ختم گردد اگرچه برابر آن فاصله از طرف دیگر آبادی باقی است و خاتمه نشده باشد^(۱).

تعریف فنای شهر

فناى شهر روستاهائی که متصل اند، برای شهر نشین ها از آن روستاها بیرون شدن شرط نیست مثلاً باغی متصل به شهر است اگر مسافر نگهبان همان باغ و در آن ساکن هم باشد، از آن باغ بیرون رفتن شرط نیست^(۲)، فناى شهر آن جاهائی است که برای کارهای همان شهر باشد، مثل قبرستان، میدان بازی، میدان اسب دوانی و مسابقه و جائی که در آن زباله ها را میریزند، اگر این جاها به شهر متصل اند پس بیرون شدن از آنها ضروری است و اگر از شهر فاصله داشته باشد ضروری نیست^(۳).

شرط مسافر شدن

برای سفر این شرط هم است که جائی که از آن حرکت کرد سه روز راه رفتن یعنی تقریباً اراده مسافت 92 کیلومتر باشد و اگر راه دو روز یعنی کمتر از (92 کیلو متر) را اراده کرده باشد اگر آنجا رسید و بازهم اراده کمتر از سه روز را کرده باشد که از فاصله 92 کیلومتر کمتر است و بهمین ترتیب اگر همه دنیا را

(۱) غنیة المستملی، ص ۵۳۶.

(۲) ردالمحتار، ج ۲، ص ۵۹۹.

(۳) ردالمحتار، ج ۲، ص 600.

سفر کند بازهم مسافر نیست^(۱)، این هم شرط است که اراده سفر سه روز متصل را داشته باشد، اگر اراده کند که فاصله دو روز راه برود و در آنجا کاری انجام دهد و مدتی بماند بعد یک روز دیگر را بپیماید، در این صورت اراده راه سه روز متصل نشد پس مسافر نمی باشد^(۲).

اقسام وطن

وطن دو قسم است:

(۱) وطن اصلی یعنی جائی که تولّد شده باشد یا خانواده اش در آن جا زندگی می کند یا در آنجا سکونت کرده و اراده اش این است که جای دیگر نمی رود.

(۲) وطن اقامت یعنی جائی که مسافر در آن اراده اقامت 15 روز و یا بیشتر از آن را داشته باشد^(۳).

صورت های باطل شدن وطن اقامت

وطن اقامت جدید اقامت وطن اوّل را باطل می کند یعنی به اراده پانزده روز در یک جا گذراند بعد در جای دیگر به اندازه همین پانزده روز ماند، اکنون جای اوّل وطن اقامت نمی باشد، اگر در بین این دو مسافت سفر باشد یا نباشد. وطن اقامت از وطن اصلی و سفر باطل می گردد^(۴).

(۱) در مختار، ج ۲، ص 209.

(۲) بهار شریعت، حصه ۴، ص ۷۷.

(۳) عالمگیری، ج ۱، ص ۱۴۵.

(۴) عالمگیری، ج ۱، ص ۱۴۵.

سفر دو راه

برای رفتن یک جا دو راه قرار دارد از یکی مسافت سفر است واز دیگری نیست، پس از همان راهی که مسافر می رود قابل اعتبار است، اگر از راه نزدیک رفت مسافر نیست واز دور اگر رفت مسافر است اگرچه در اختیار کردن این راه هیچ مطلبی از آن درست نباشد^(۱).

مسافر تا چه وقت مسافر است

مسافر تا وقتی که به مسکن اصلی اش نرسد مسافر است یا در آنجائی که رفته کاملاً اقامت 15 روز را نیت کرده باشد یا آنوقتی که کاملاً سه روز راه یعنی 92 کیلومتر رفته است اگر قبل از رسیدن فاصله سه منزل یعنی 92 کیلومتر اراده برگشتی را بکند در این صورت مسافر نشد اگرچه در جنگل هم باشد^(۲).

اگر سفر ناجائز بود؟

سفر اگر بخاطر کار جائز باشد و یا ناجائز در هر دو صورت احکام مسافر جاری است^(۳).

سفر مالک و نوکر باهم

نوکر قرار دادی ماهانه و یا سالانه اگر با مالک خود سفر کند تابع مالک است، پسر فرمانبردار تابع پدر و شاگردی که غذایی از طرف استاد میرسد تابع استاد است، پس نیت متبوع یعنی کسی که از امرش متابعت باید کرد معتبر است،

(۱) عالمگیری، ج ۱، ص ۱۳۸، درمختار مع رد المحتار، ج ۲، ص ۶۰۳.

(۲) درمختار مع رد المحتار، ج ۲، ص ۶۰۴.

(۳) عالمگیری، ج ۱، ص ۱۳۹.

تابع باید از متبوع بپرسد آنچه او جواب دهد مطابق آن عمل نماید، اگر متبوع جوابی نه داد، تابع نگاه کند که او مقیم است یا مسافر، اگر مقیم باشد خود را هم مقیم حساب کند و اگر مسافر باشد خود را هم مسافر حساب کند، و این هم معلوم نباشد پس سه روز راه یعنی بعد از 92 کیلومتر سفر طی کردن قصر کند، قبل از آن تکمیل بخواند، و اگر سوال کرده نتوانست حکم همان است که سوال کرده و جواب نیافته است^(۱).

اگر کار انجام گردید پس میروم!

مسافر برای انجام دادن کاری یا در انتظار احباب دو یا چهار یا سیزده چهارده روز اقامت کرد، یا اراده این است که کار انجام شد برمیگردم در هر دو صورت اگر امروز و فردا میکند، در این صورت سالها بگذرد بازهم مسافر است، نماز را قصر بخواند^(۲).

مسئله سفر زن

زن را جائز نیست که با غیر محرم یا بچه نابالغ و یا نیم عقل فاصله 92 کیلومتر سه روز و یا یک روز راه سفر کند، در همراهی محرم بالغ یا شوهر ضروری است^(۳)، زن با پسر مراهق یعنی قریب البلوغ که محرم قابل اطمینان باشد سفر کرده میتواند^(۴)، برای محرم لازم است که فاسق، بیبک و غیر مامون نباشد و مراهق در حکم بالغ است^(۵).

(۱) ملخصاً رد المحتار، ج ۲، ص ۶۱۶، ۶۱۷.

(۲) عالمگیری، ج ۱، ص ۱۳۹.

(۳) عالمگیری، ج ۱، ص ۱۴۲.

(۴) فتاوی عالمگیری، ج ۱، ص ۲۱۹.

(۵) بهار شریعت، حصه ۴، ص ۸۴.

منزل والدین زن و خانواده شوهر

زنی که عروسی کرد و در خانه شوهر زندگی اختیار کرد منزل والدین برایش وطن اصلی نمی باشد، اگر منزل خانواده شوهر که باهم زندگی می کنند به اندازه سه منزل (92 کیلومتر) فاصله داشته باشد و از آنجا زن بخانه والدین سفر کرد و پانزده روز نیت نکرد نماز را قصر بخواند و اگر در خانه مادر و پدر زندگی دارد و شوهر بطور مهمانی او را برده باشد، هنگامی که به خانه پدر و مادر رسید سفر خاتمه یافته نماز را مکمل بخواند^(۱).

مسئله کسانی که در ممالک عربی باويزا

زندگی می کنند

در زندگی امروزه مردم برای کاروبار خویش با خانواده از کشور خود در خارج می روند که در نزد آنها یک ویزای مخصوص می باشد (مثلاً در امارات عرب ویزای رهائشی سه ساله می رسد) این یک ویزای مخصوص موقتی است که بعد از هر سه سال یک مبلغ پول باید پرداخت شود، چونکه ویزا برای مدت محدود می باشد؛ لهذا اگرچه بچه ها و خانواده همراه باشد زندگی در امارات بطور مستقل بیهوده خواهد بود، و اگر بدین ترتیب تا صد سال هم امارات وطن اصلی اش شده نمی تواند، بناءً هر وقتی که از سفر بر گردد و قیام خواهد کرد باید نیت اقامت بکند، مثلاً در دبی زندگی می کند و برای تربیت سنت ها با مدنی قافله همراه عاشقان رسول صلی الله تعالی علیه وسلم تقریباً (150) کیلومتر دور از دبی یعنی در دار الخلافه ابوظبی سفر اختیار کرد، اکنون اگر

(۱) همان مرجع.

دوباره به دبی بر گردد باید نیت اقامت 15 روز را داشته باشد ورنه احکام مسافر را انجام دهد، بلی اگر ظاهر حال یعنی (طی شده) این است که اکنون 15 روز یا بیشتر از آن در دبی می گذراند درین حال مقیم است.

اگر طرح کاروبار آن این گونه است که مکمل پانزده ۱۵ شب و روز نمی تواند در دبی بماند، وقتاً فوقتاً سفر شرعی می کند، در این صورت اگر سالها نزد بچه هایش رفت و آمد بکند مسافر می باشد و نماز را باید قصر بخواند، ای کسانی که برای تجارت و توزیع اموال از یک شهر به شهر دیگر فاصله های دور را طی می کنید و آقایان راننده های محترم باید این احکام را در ذهن داشته باشید.

مسئله ضروری برای زائر مدینه

کسی که نیت اقامت کرد در حالی که می داند پانزده روز اقامت کرده نمی تواند، پس نیت درست نیست، مثلاً برای ادای حج رفته و باوجود شروع شدن ماه ذی حجة الحرام ارادة اقامت پانزده روز را در مکه المکرمه کرد، این اراده بیهوده است؛ زیرا وقتی که ارادة حج کرده، می داند که پانزده روز برایش وقت میسر نخواهد شد، که ۸ ذی حجة الحرام رفتن به منی و در روز نهم رفتن به عرفات ضروری است، پس پانزده روز مسلسل چگونه در مکه معظمه اقامت خواهد کرد! اگر از منی شریف برگشته بعد نیت کند درست است^(۱)، در صورتی که پانزده روز یا بیشتر از آن در مکه معظمه اقامت کرده می تواند، اگر ظن غالب این باشد که در دوران پانزده روز عازم مدینه منوره یا وطن اصلی می شود بناءً اکنون مسافر می باشد.

(۱) در مختار، ج ۲، ص ۷۲۹، عالمگیری، ج ۱، ص ۱۴۰.

با ویزای عمره برای ادای حج چگونه توقف خواهد کرد؟

کسی که بری ادای حجّ با ویزای عمره بطور غیر قانونی توقّف کند یا در کشوری دیگر جهان بعد از مدت ویزای قانونی بماند به هر نیت و اراده ای که باشد با اتمام ویزا مسافر می شود و اقامت بیهوده می باشد؛ زیرا اکنون در اختیار خودش نبوده و تابع انتظامیه همان کشور خواهد بود، بناءً اگر سالها هم بگذراند نماز مسافر باید بخواند،

در دنیا قانونی که خلاف شریعت نباشد و باخلاف ورزی آن اندیشه تذلیل، رشوت، دروغ و آفات دیگر باشد برای مسلمان اطاعت از آن واجب است^(۱)؛
لذا بدون ویزا در کشور دیگر ماندن یا برای ادای حجّ مخفی شدن جایز نیست برای ادای حجّ بطور غیر قانونی رفتن و آن را کرم الله و رسولش دانستن بی باکی و گناه است.

قصر واجب است

بر مسافر واجب است که نماز را قصر بخواند یعنی چهار رکعت را دو رکعت بخواند در حق وی همان نماز کامل حساب می شود، و اگر قصداً چهار رکعت خواند و در دو رکعت قعده کرد فرض ادا می شود و آن دو رکعت بعدی نفل بوده مگر گنهگار و حقدار عذاب نار میشود؛ زیرا که واجب را ترک داده؛ لهذا توبه باید کرد، اگر بعد از دو رکعت قعده نخواند پس فرض انجام نگرفته و آن نماز کاملاً نفل می باشد.

(۱) ملخصاً فتاوی رضویه، ج ۱۷، ص ۳۷۰.

بلی اگر قبل از سجده رکعت سوم نیت اقامت کرد پس فرض باطل نیست مگر قیام و رکوع رکعت سوم را باید اعاده شود و اگر در سجده رکعت سوم نیت کرد، در این حال فرض ادا نشد، اگر در هر دو رکعت اول یا در یکی از آن دو رکعت قرائت نکرد نماز فاسد می باشد^(۱).

در عوض قصر نیت چهار رکعت کرده شود چگونه است؟

مسافر بجای دو رکعت فرض نیت چهار رکعت کرد بعد از آن در دو رکعت یادش آمد و بهمان دو رکعت سلام داد، نماز درست است، بر همین ترتیب مقیم بجای چهار رکعت نیت دو رکعت بسته و بعد از ادای چهار رکعت سلام داد نماز او هم درست است.

فقهای کرام رحمهم الله تعالی میفرمایند: در نیت نماز تعیین رکعات نماز شرط نیست؛ زیرا که این ضمناً معلوم است، در هنگام سهو شدن گفتن تعداد رکعات به زبان زیبایی به نماز نخواهد رساند^(۲).

امام مسافر و مقتدی مقیم

برای درست بودن اقتدا یک شرط این است که مسافر بودن امام در شروع نماز و یا بعد از آن معلوم باشد، امام را باید که در وقت شروع نماز مسافر بودنش را اعلان نماید، اگر در شروع نماز اعلان نکرده است باید بعد از ادای نماز اعلان نماید که برادران مقیم اسلامی نمازهای خود را تکمیل نمایند^(۳)، و

(۱) عالمگیری، ج ۱، ص ۱۳۹.

(۲) درمختار مع رد المحتار، ج ۲، ص ۹۷، ۹۸.

(۳) درمختار، ج ۲، ص ۶۱۱، ۶۱۲.

اگر در شروع نماز اعلان شده باشد بازهم بعد از ادای نماز بگویند تا آنهایی که در آن وقت حاضر نبوده اند برای شان معلوم شود، اگر مسافر بودن امام ظاهر بود، بازهم اعلان بعد از نماز مستحب است^(۱).

مقتدی مقیم و دو رکعت بعدی

در نماز قصر بعد از سلام امام مسافر مقتدی مقیم وقتی که نماز باقی مانده اش را می خواند در رکعات سوم و چهارم فرض بجای خواندن سوره فاتحه بهمان اندازه ساکت ایستاده شود^(۲).

آیا سنت ها برای مسافر معاف اند ؟

در سنت ها قصر نیست بلکه مکمل خوانده می شوند و در حالت اضطراری خواندن سنت ها معاف و در غیر آن خوانده می شوند.

به نسبت چهار حروف "نماز" در قطاریکه در حالت رفتن است ۴ گل مدنی خواندن نفل

(۱) بیرون از شهر یعنی (مراد از آنجای است که بر مسافر نماز قصر واجب می شود) در سواری (مثلاً ماشین سواری، اتوبوس، قطار وغیره) نماز نفل خوانده می شود و در آن صورت استقبال قبله شرط نیست، بلکه سواری یا قطار به همان سمتی که می رود رو به همان طرف باشد و اگر آن طرف رو نباشد نماز جائز نیست و در وقت شروع کردن رو بطرف قبله هم شرط نیست بلکه هر طرفی که سواری یا قطار می رود به همان طرف رو باشد،

(۱) درمختار، ج ۲، ص ۷۳۵.

(۲) ملخصاً از بهار شریعت، حصه ۴، ص ۸۲.

رکوع و سجود با اشاره کرده شود و ضروری است که اشاره سجده نسبت به رکوع پست تر باشد یعنی هر اندازه که در رکوع سر پائین شد برای سجده از آن بیشتر پائین گردد^(۱)، در قطار و یا سواری ای که جای باشد در آن قبله رخ حسب قاعده شرعیه نوافل خوانده می شوند.

(۲) کسی که در روستا زندگی دارد وقتی که از روستا بیرون گردید در بین سواری یا قطار نفل خوانده می تواند^(۲).

(۳) در بیرون شهر بین سواری و یا قطار نماز را شروع کرده بود در حال خواندن داخل شهر گردید تا زمانی که بخانه نرسیده نماز را می تواند تکمیل نماید^(۳).

(۴) در قطار روان بلا عذر شرعی فرض و سنت فجر و تمام واجبات مثل وتر و آن نفلی که آنرا قبلاً شکسته بود و سجده تلاوت در حالیکه آیت سجده در زمین تلاوت شده بود، اداء شده نمی تواند و اگر باعذر شرعی باشد در تمام آنها شرط این است که اگر ممکن باشد رو بطرف قبله ایستاده بخواند و گرنه در هر حالتی که امکان باشد درست است^(۴).

مسافر برای رکعت سوم ایستاده شد چه باید کرد؟

اگر مسافر در نماز قصر رکعت سوم را شروع بکند در آن دو حالت است:

(۱) بقدر تشهّد قعدة اخیره کرده بود، پس تا وقتی که سجده رکعت سوم را نکرده باشد بنشیند و سجده سهو کرده سلام بدهد و اگر نه نشیند و ایستاده سلام

(۱) درمختار معه رد المحتار، ج ۲، ص ۴۸۷.

(۲) ردالمختار، ج ۲، ص ۴۸۶.

(۳) درمختار، ج ۲، ص ۴۸۸.

(۴) درمختار، ج ۲، ص ۴۸۸.

بدهد، نماز می شود اما سنت ترک گردیده، اگر سجده رکعت سوم را کرده باشد پس یک رکعت دیگر هم بخواند و سجده سهو انجام دهد نماز اداء می شود و دو رکعت آخری نفل حساب میگردند.

(۲) بدون قعدة اخيره ايستاده شده بود، تا سجده رکعت سوم را انجام نداده دوباره بنشیند و سجده سهو کرده سلام بدهد، اگر سجده رکعت سوم را انجام داد پس فرض باطل گردید. اکنون یک رکعت دیگر خوانده سجده سهو کند و نماز را مکمل نماید، هر چهار رکعت نفل بشمار می رود، اکنون خواندن دو رکعت فرض به عهده او باقی است^(۱).

نماز های قضاء در سفر

نمازهای قضاء شده در حالت اقامت، در سفر تکمیل خوانده می شوند، و نمازهای قضاء شده هنگام سفر، بعد از مقیم شدن نیز قصر خوانده می شوند.

(۱) ماخوذ از درمختار معه ردا لمختار، ج 2، ص 550.

عذاب فراموشی در حفظ

یقیناً حفظ قرآن کریم ثواب بزرگی است، اما بخاطر باید داشت که حفظ کردن آسان است لیکن در همه عمر آن را یاد داشتن مشکل خواهد بود، حفاظ و حافظات را لازم است که روزانه کم از کم باید یک پاره را تلاوت کنند حفاظی که چند روز قبل از رسیدن رمضان فقط برای شنواندن مصلی منزل را تکرار می کنند و بعد از آن در تمام سال به سبب غفلت چندین آیات را فراموش می کنند، بار بار بخوانند و از خدا بترسند، اگر یک آیتی را فراموش کرده اند بازهم بخوانند و از گناه فراموشی صدقاً توبه نمایند.

(۱) کسی که (بعد از حفظ آیات) قرآن را فراموش کند بروز قیامت بطور کور(نابینا) حشر می گردد^(۱).

فرمان مصطفی صلی الله تعالی علیه وسلم

(۲) ثواب های امت من در حضورم تقدیم شدند تا جائی که ذره خسی را از مسجد بیرون نماید، بر من معلوم شده است و گناه های امت من بر من تقدیم گردیده، من بزرگتر از آن گناهی که انسان یک سوره و یا یک آیه ای از قرآن را یاد داشته و آنرا فراموش کرده باشد ندیده ام^(۲).

(۳) شخصی که قرآن را خواند بعد آن را فراموش کرد در قیامت خدا (عزوجل) را در شکل جذامی ملاقات خواهد کرد^(۳).

(۱) ماخذ، پ ۱۶، طه ۱۲۵، ۱۲۶.

(۲) جامع ترمذی، کتاب فضائل القرآن، باب (19)، ج 4 ص 420، شماره حدیث (2925).

(۳) سنن أبي داؤد، کتاب الوتر، باب التشدید فیمن حفظ القرآن ثم نسیه، 107/2، حدیث (۱۴۷۴).

(۴) در روز قیامت امتم را جزای آن گناه مکمل داده می شود که سوره ای را یاد داشته بود بعد آن را فراموش کرده است^(۱).

(۵) اعلی حضرت، امام اهل سنت امام احمد رضا خان علیه الرحمه می فرماید: از آن نادان تر کیست؟ که خداوند او را چنان همت بخشید که این قرآن بزرگ را حفظ نمود، اگر قدر حفظ این قرآن پاک را می دانست و ثواب و در جائی که بر آن وعده داده شده از آن واقف می بود آن را از جان و دل عزیز تر می دانست. بازهم فرموده است: تا جائی که می توانید در تعلیم آن و حفظ آن کوشش کنید تا آن ثوابی را که بر آن وعده داده شده حاصل نمائید و در روز قیامت از حالت کور و جذام حشر شدن نجات یابید^(۲).

(۱) کنز العمال، کتاب الأذکار، فروع فی محظورات التلاوة، ج 1، ص 306، شماره حدیث (2843).

(۲) فتاوی رضویه، ج ۲۳، ص ۶۴۵.